

werd vastgelegd. Alles is er inham en slinging, een uitgewogen spel van wufte bochten en uit het lood gevallen, amechtig neergezegen of theatrale houdingen aannemende poppen, tegelijk broze en als bij een vulkanische uitbarsting versteende gestalten, over welker leden een keur van toiletten werd gedrapeerd, om wier leest rijke weefsels tot een feest voor het oog gewonden werden.

Het is de architectuur van een op één maal verstrakte beweging, de verstilde levendigheid van vertikalen in reactie op het nudisme van vroegere, nog kort achter ons liggende tijdperken. Aillaud, Kohlmann en Vibert hebben dit wonderlijke bouwsel uit fibro-cement opgetrokken, met behulp van zuilinkervingen en steenige kleuren, rose en matblauw. Men gaat er rond temidden van een ornamentale woekering; terstond bij het binnenkomen voelt de bezoeker zich bij de hand genomen en van lichte betoovering tot betoovering gevoerd in een atmosfeer, waar hij zin voor richting, hoog en laag verliest en alles exotisch is en van een modernisme, dat zich de weelde van den zelfspot vergunt. Van buiten leek het een prieel met beelden, van binnen blijkt het een grot van geschakeerde okers. De poppen zijn versteven nymphen en over de hellende arabesken der paden gaat men op avontuur.

Zoo even werd de naam Chirico genoemd: van hem kan afgekeken zijn, dat deze mannequins geen gezicht hebben; op de houding van hoofd, romp, armen en beenen komt het aan. Geen enkele is geïndividualiseerd, want niets mag de aandacht van dit feeërieke ballet afleiden. Het voegt zich in de configuratie van deze ruimte, die nergens op lijkt, die niets voorstelt, meer dan achtergrond is en met de glinstering van reukwaar, flacons en goudsmeedwerk deze pracht, waarbij de namen van de firma's nauwelijks uitkomen, tezamen bindt en om elk werkstuk ruimte schept.

H. VAN LOON

DRIE EXPOSITIES VAN OUDE NEDERLANDSCHE TEEKENINGEN

Haarlem, Amsterdam, Rotterdam.

Wie in deze dagen tentoonstellingen wil bezoeken, waar men niet mannetje aan mannetje staat, zooals in München, Parijs of Haarlem, moet naar de zalen gaan, waar teekeningen zijn geëxposeerd. Men kan daar nog langzaam uren alleen kijken, er is nergens sensatie of modieuze afleiding. Het is ook niet mogelijk hier groepsgewijze snel rondgeleid te worden en waarschijnlijk worden daarom wel die prentenkabinetten nog zoo systematisch gemeden.

Loopt men in Haarlem de Bakenessergracht af, waar in deze dagen de herfst zoo overvol van verzadiging en naderend sterven het vergelend groen bij vlagen in het water waait, dan komt men juist om den hoek aan het Spaarne bij Teyler's Genootschap een van die oude instellingen binnen, waar nog de sluimer hangt van het vroeg negentiende eeuwsche leven, waar men

ook, doorlopend langs de natuurwetenschappelijke instrumenten, in de tentoonstellingsruimte komt waar thans een keuze is gemaakt van prenten en teekeningen, ten tijde van Frans Hals in Haarlem ontstaan. Goltzius en van Mander, de leermeester van Hals, openen de rij, van Ostade en Bega zijn de jongste figuren. Er is weinig dat aan Hals herinnert, behalve dan twee knappe schetsen naar diens schuttersstuk van 1616. Is het niet merkwaardig dat van zoovele groote hollandsche schilders geen teekeningen bekend zijn? Maakten Jan Steen, Frans Hals, Vermeer, Seghers en de Hoogh geen studies? Van Hals, om bij hem te blijven, is slechts één prachtig blad, in 1929 door Prof. van Regteren Altena in het British Museum ontdekt, met zekerheid eigenhandig. Het is een schets, zwart krijt met witte hoogsels op blauw papier, voor een portret (Ermitage) uit zijn rijpen tijd. Maar die eene geniale, venijnig rake, teekening staat zoo apart, getuigt van zulk een indringende analyse, en is van zulk een driftig en fel begeeren naar de momenteele verschijning in het kribbelig ornaat der doffe kleeding, dat de portretten en óók de genrestukken en landschapjes van zijn tijdgenooten geïllustreerde notities gelijken, vertelsels en geen brandende herscheppingen. De grootheid van Hals is er naar te meten, niet de verdienste van een Vinckboons of een van der Venne. Andere invloeden zijn dus in Haarlem mede werkzaam, van de Breughel's o.a., men vindt ze terug bij het spel van licht en warmte in een blad vol triviaal geneugt van Dirck Hals. Ook de landschapsuitbeelding ontwikkelt zich op een eigen wijze uit het wat strak gelineëerde kader van sierlijk decoratief ineen geschoven plans naar een meer stemmingsvol geheel. Men vergelijk het werk van Esaias van de Velde of Molijn met Vincent van der Vinne's zoo fijn begrepen wolkenformaties boven het silhouet van Delft of Leiden. De teekening van Pieter Saenredam toont nog eens aan hoeveel aandacht er is voor het detail, het vroege werk van van Ostade wordt reeds door een te veel aan detail bedreigd, in zijn geacheveerde latere gekleurde teekeningen wordt de afstand tot het echte boerenleven er eerder door vergroot dan overbrugd. Hoeveel rauwer, hoe cynisch ook was dan Hals' vroegere leerling Adriaen Brouwer! Zijn penkrabbels striemen, knagen, wonden.

Er was tevens neergelegd een boeiend geheel van prenten naar schilderijen van Frans Hals, maar de keuze der teekeningen had toch eigenlijk selecter dienen te geschieden, want Avercamp, Bloemaert, Savery, de Vlieger en Quast o.a. hooren in de bedoelde groepeerings niet thuis. Het was jammer dat verzuimd werd de ten onrechte aan Vermeer toegeschreven studie van een man, zittend naast een biervat, ten toon te stellen. Het blad is vermoedelijk van Harmen Hals, een document dus voor een eventueele ontwarring van een aantal raadselen die de Hals expositie heeft veroorzaakt.

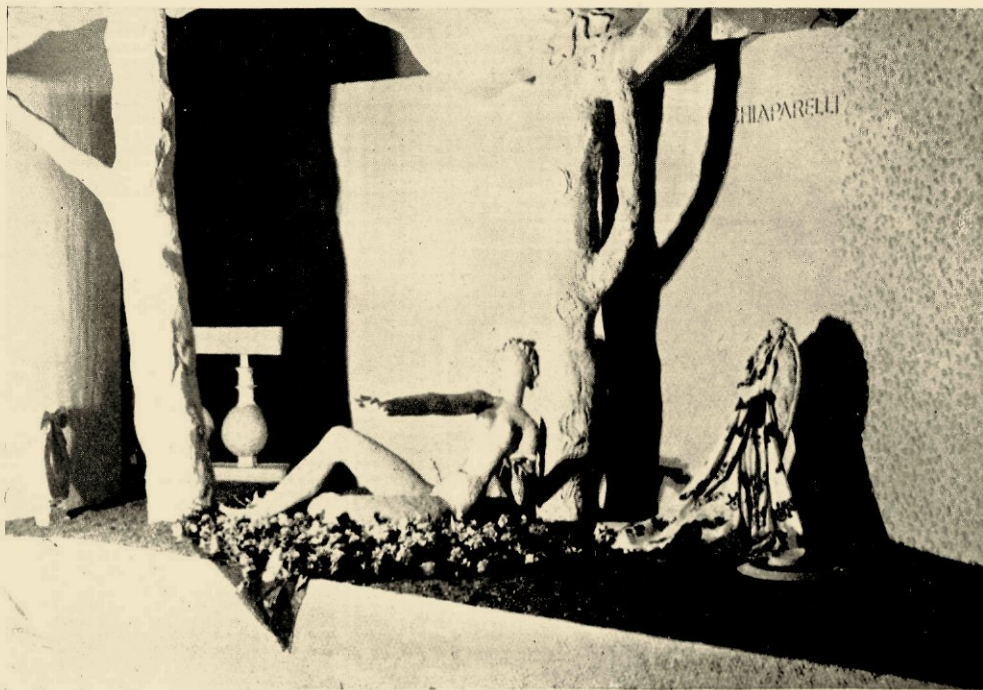
In het Rijksmuseum heet de tentoonstelling: „Drie eeuwen decoratieve teekeningen, 1500—1800”, die werd ondergebracht in één van die ongenoegelijke hoekzalen, waaraan het museum zoo rijk was. Het is te hopen dat ook deze

HET PAVILJOEN VAN DE BEVALLIGHEID, WAAR „ALLES INHAM IS EN SLINGERING, EEN UITGEWOGEN SPEL VAN WUFTE BOCHTEN EN UIT HET LOOD GEVALLEN POPPEN,” NAAR DE ONTWERPEN VAN VIBERT, AILLAUD EN KOHLMANN —

PARIJSCH E TENTOONSTELLING 1937

DJO BOURGEOIS, VILLA AAN DE MIDDELLANDSCHE ZEE - LIGGING EN INTERIEUR

